

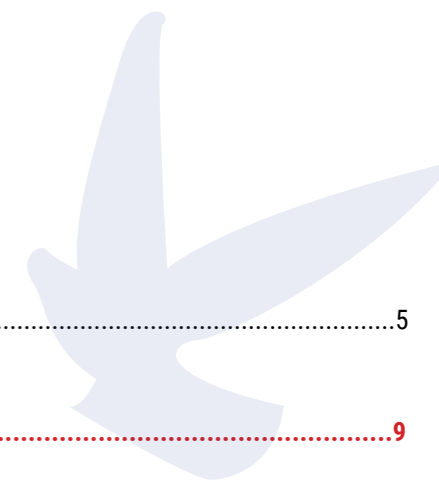
MOĆ I ULOGA KNJIŽEVNOSTI ZA DJECU I MLADE U SAVREMENOM DRUŠTVU

Zbornik radova sa Okruglog stola održanog 28. aprila 2021. godine
u okviru manifestacije „Dani Dragana Radulovića“

IZDAVAČI:	Sekretarijat za kulturu i sport – Podgorica Fondacija „Dragan Radulović“
ZA IZDAVAČA:	Ana Medigović Marija Radulović
UREDNIKA:	doc. dr Svetlana Kalezić-Radonjić
PREDGOVOR, LEKTURA I KOREKTURA:	doc. dr Svetlana Kalezić-Radonjić
DIZAJN I PRELOM:	Milena Kaluđerović
ŠTAMPA:	Golbi Print - Podgorica
TIRAŽ:	200
CIP:	

SADRŽAJ

• Svetlana Kalezić-Radonjić: PREDGOVOR	5
• Književno-teorijski pristup literaturi za djecu i mlade	9
• Dušanka Popović: LITERARNO OBRAZOVANJE U PRVOM CIKLUSU OSNOVNE ŠKOLE – ILI KO TO TAMO GLASNO ČITA?	11
• Zorana Opachić: SAVREMENI TOKOVI U NAUCI O KЊIŽEVNOSTI ZA DECU I MLADE.....	23
• Maja Verdonik i Lucija Pečarina: ULOGA SLIKOVNICE U RAZVOJU DJEČJIH SOCIOEMOCIONALNIH KOMPETENCIJA	37
• Svetlana Kalezić-Radonjić: IMA LI KLIMATSKIH PROMJENA NA BALKANU? KLIMATSKA FIKCIJA ZA DJECU KAO ANGAŽOVANA KNJIŽEVNOST	47
• Pedagoško-psihološki pristup literaturi za djecu i mlade	55
• Jovana Marojević: MALI VELIKI – PEDAGOŠKA RASPRAVA O EPISTEMIČKOJ VALIDACIJI GLASA DJETETA	57
• Vanja Rakočević: ULOGA KNJIŽEVNOSTI ZA DJECU U RAZVOJU DUHA TOLERANCIJE, EMPATIJE, HUMANISTIČKIH VRIJEDNOSTI KOD UČENIKA – ISKUSTVA IZ PRAKSE	73
• Tamara Milić: KNJIGA – VEZA IZMEĐU ĐETETA I NJEGOVOG SOCIOEMOCIONALNOG RAZVOJA	79
• Stvaralaštvo Dragana Radulovića	85
• Sofija Kalezić: POEZIJA ZA DJECU I MLADE DRAGANA RADULOVIĆA	87
• Dragana Kršenković-Brković: IGRA U POEZIJI DRAGANA RADULOVIĆA	99
• Blaga Žurić: DRAGAN RADULOVIĆ – DJECI BLAGODARI ZA SVA VREMENA	111
• Besjede o Draganu Raduloviću	117
• Šimo Ešić: NEKA PRIJATELJSTVA NIKAD NE PROLAZE (Sjećanja na pjesnika Dragana Radulovića)	119
• Gorjan Petrevski: BESJEDA ZA PRIJATELJA – DRAGI DRAGANE, DRAG SI I DRAGOJ MAKEDONIJI	121
• Milun Lutovac: DRAGAN RADULOVIĆ – SAGOVORNIK SVIJETU DJETINJSTVA	125
• Ka boljem pozicioniranju književnosti za djecu i mlade u Crnoj Gori	127
• Dejan Đonović: KNJIŽEVNOST – POZORIŠTE – ŠKOLA	129

Зорана ОПАЧИЋ⁵

Универзитет у Београду

Учитељски факултет

Република Србија

САВРЕМЕНИ ТОКОВИ У НАУЦИ О КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

Сажетак: У раду се бавимо указивањем на противречности са којима се суочава проучавалац књижевности за децу и младе, као и на позицију између средишта и маргине коју (и) данас заузима ова грана науке о књижевности. Утврђујемо најзначајније промене у научним приступима детињству и књижевности за децу и младе у XXI веку. Савремена књижевност за децу постоји у проширеном пољу и често излази из равни текстуалне књиге, својом хибридношћу, прекорачењем граница и кретањем ка новим медијима: визуелном наративу, филму, видео-игри. Због тога и наука о књижевности за децу постаје интердисциплинарна и интермедијална. Савремену науку усмерио је својим радом Јован Љуштановић, вероватно најважнија фигура у проучавању овог научног поља у XXI веку.

Указујемо на неке карактеристичне истраживачке фокусе који се тичу не само опредељења за новију научну методологију, већ и за жанровска подручја и феномене. Тиме формирамо једну могућу (свакако не и једину) врсту пресека стања савремене српске науке о књижевности.

Кључне речи: представе о детињству, интердисциплинарност, интермедијалност, Јован Љуштановић, изучавање рубних жанровских подручја, нова читања и књижевне методе

Проучавање књижевности за децу започело је крајем XIX и почетком XX века појединачним текстовима (Недић [1863] 1969; Поповић 1904; Богдановић 1929) и књигом Милана Шевића (Шевић 1911), али развоју овог научног поља у Србији умногоме је допринела његова институционализација: установљивање академског курса 1956. на Катедри за југословенске књижевности Филолошког факултета у Београду⁶ (као и целокупан рад Слободана Ж. Марковића), те оснивање Међународног центра за књижевност за децу Змајевих дечјих игара и Саветовања о литератури за децу (1959. у Сремској Каменици – Новом Саду). За тим је следило покретање часописа *Детињство* (1975) посвећеног проучавању ове области (покретање часописа образлаже се чињеницом да је књижевност за децу доживела „опште друштвено признање“ – Редакција 1975: 3).

И поред чињенице да већ више од шест деценија постоји на овим просторима као академска дисциплина (Опачић, Панић 2020), да њен развој подразумева више генерација значајних проучавалаца и да располажемо заиста обимном научном и стручном литературом,⁷ чињеница је да проучавање овог књижевног поља и даље осцилује између периферије и средишта. То потврђује и уводни текст зборника *Тумачење књижевности за децу (Understanding Childrens Literature)*. Уредник Питер Хант (Хант [1999] 2013) наводи како се ова област књижевног стварања на крају XX века и даље налази на маргини главних токова науке о књижевности, али управо у томе види њену предност,

⁵ zorana.opacic@uf.bg.ac.rs

⁶ Слободан Ж. Марковић (1928–2015) увео је семинар о књижевности за децу 1956. а у стални предмет прераста нешто касније, 1964. Марковић је много учинио за развој ове академске области која се даље ширила по катедрама србистике и на тадашњим Педагошким академијама.

⁷ Између осталог, појавиле су се три верзије историје књижевности за децу: аутора Драгољуба Јекнића: *Српска књижевност за децу* 1, 2, 3, 1994; Тихомира Петровића: *Историја српске књижевности за децу*, 2001, и Миомира Милинковића: *Нацрт за периодизацију српске књижевности за децу*, 2010; *Историја српске књижевности за децу и младе*, 2014.

пошто проучаваоци имају слободу у примени разноврсних дискурса и нових читања. Флуидност природе овог књижевног поља опире се међама науке о књижевности, што је још Богдан Поповић сликовито именовао као „прскавост“.⁸ У то име, поменути зборник нуди четрнаест приступа као пример диверзитета; ту су, између осталог, студије културе, идеолошка истраживања, истраживање метатекстуалности, критички приступ улози читаоца, психоаналитички приступ, библиотерапија, родне, феминистичке и библиографске студије, испитивање визуелног језика у сликовници и сл.⁹ Ово научно поље омогућава полиперспективност и интердисциплинарност, кретање између науке о књижевности и осталих друштвено-хуманистичких наука, уз могућност посезања за теоријом медија, визуелних уметности и сл. (Nikolajeva 2010). Неке од поменутих метода усталиле су се и у XXI веку у српској науци о књижевности за децу, о чему ће бити речи у раду.

Парадокси књижевности за децу

Већ и сама сенка читаоца јесте почетна тачка у разматрању природе овог књижевног поља. У основи је неравномерни однос другости – моћи одраслих и одсуства моћи које имају деца читаоци. Будући да одрасли пишу и вреднују књиге на основу сопствених представа о томе шта је детињство и каква врста текста је примерена читаоцима, ова књижевност заснива се на њиховим конструктима детињства који нису монолитни, већ условљени географским, културолошким, историјским и бројним другим факторима (више о томе у: Опачић 2019). То спомињемо због чињенице да се у дистинкцији представа о универзалности детињства и представа о променљивости конструката детињства огледа вероватно највећа разлика између проучавања током друге половине прошлог века и оног у XXI веку.

Проза за децу почива на односу детета и одраслог [...] Она постоји у свету у ком одрасли долази први (као аутор, креатор, давалац) а дете долази касније (као реципијент, читалац) [...]. Рећи да је дете у књизи – књиге за децу ретко су о деци – значи упасти право у замку. [...] У термину проза за децу нема детета, осим оног у које морамо да верујемо да је тамо због своје сврхе (Rose 1998: 58, 65; прев. 3.0.).

Претпостављени или подразумевани читалац може се у већој или мањој мери разликовати од стварног читаоца, то јест праву удаљеност између сенке читаоца и стварног детета¹⁰ можда никада и нећемо докучити у пуној мери.

Овај појам обухвата очекивања одраслих [...] о начину на који ће стварни читалац разумети смисао текста, идентификовати се са јунаком или елементима слике света. У извесном смислу, појам подразумеваног читаоца близак је концепту идеалног читаоца. „Претпостављени читалац има тенденцију да се утопи у идеалног читаоца, оног ко ће на најбољи начин актуелизовати потенцијална значења књиге [...] 'Најбоље' читање је када се стварни читалац ближи идеолошкој позицији претпостављеног читаоца“ (Stephens 1992: 55). Међутим, стварни и претпостављени читалац не живе у истим световима; први припада стварности (његова предзнања, афинитети, околности у којима одраста могу бити, како смо навели, разнолики), а други свету фикције (Опачић 2019: 71).

Навешћемо један могући пример. Лирски глас збирке *Плави чуперак* Мирослава Антића (1965) обликован је као водич кроз врлети сазревања, онај који објашњава младом читаоцу противречности које осећа у себи, подстичући га на корак у непознато, храбрећи га да сам истражи свој пут, да машта и сања. Та сигурност са којом се обраћа подразумеваном читаоцу не доводи се у питање, она постоји као извесност ауторитета који гради своје обраћање на сопственом искуству и уверености да са сигурношћу разуме шта се дешава у другом бићу. У основи, Антић гради свој конструкт детињства на

⁸ Поповићева опаска у предговору *Антологији новије српске лирике* изречена је као негативни квалификатив, али суштински је тачна, па опирање нормама јесте особеност и предност овог књижевног поља, на шта је указао Љуштановић у књизи *Књижевност за децу у огледалу културе* (2012).

⁹ Превођење и приређивање ове монографије било је важан корак (или, пре, подршка) даљем развијању савремених приступа науци о књижевности за децу на овим просторима.

¹⁰ Осим различитих модуса између стварног, подразумеваног и конструкта идеалног, екранмановског читаоца Стивенс проучава и релације претпостављеног и стварног писца: „У стварном свету живе аутор и читалац. Претпостављени аутор и претпостављени читалац су конструкције унутар текста. Идеолошка функција подразумева претпостављеног аутора и читаоца; извршна улога припада приповедачу и приповеданом“ – Stephens 1992: 21; прев. 3.0.)

слабости и несигурности адолесцентске свести, не полазећи од тога да та свест може бити раслојена или, најпросто, другачија од његових очекивања.¹¹ Усложњавање позиција песничких гласова и дестабилизовање идентитета одраслог-који-све-разуме приметно је тек у следећој збирци, *Шашава књига* (1972). Пут ка даљем трансформисању феномена детињства Антића, међутим, није водио ка преиспитивању монолитног конструкта детињства, већ, напротив, ка згушњавању представа о детињству у утопијско, идеализовано стање неограничене слободе и надвладавања физичких закона.

Уколико размишљамо има ли начина да књижевност припадне деци без посредовања одраслих, упадамо у вртлог противречности. У XXI веку присутни су и талентовани веома млади писци који објављују лепу књижевност (основношколац Лав Лукић (2004) објавио је своју збирку песама *Велико спремање* (2015), ученица осмог разреда основне школе, Ема Зечевић (2007) написала је роман *Шта ово све уопште значи* (2018) а прошле године појавио се роман тада седамнаестогодишње Дуње Вулић, *Казалке старог сата*). Међутим, мали број тих дела задобија широку читаност. Најзначајнији изузетак је роман седамнаестогодишње Магдалене Миковић *Плава* (2017) који је својом ангажованом темом (борба с анорексијом) и успешним аутоисповедним обликовањем текста већ годинама релевантан за читалачку публику. Али, главнина корпуса била је и остаје књижевност коју пишу одрасли. Уживање у књижевном тексту дубоко је индивидуални чин (без обзира на зрелост/незрелост читаоца) који варира од појединца до појединца, од генерације до генерације, од епохе до епохе. Са друге стране, резултати истраживања разумевања текста у млађем узрасту о којима говори Џон Стивенс (Stephens 1992) показују недостатност, условљену различитим могућностима младих испитаника да успешно и у потпуности вербализују свој уметнички доживљај.

Следећа контрадикторност крије се у упознавању *стварних* читалаца и њихових афинитета. Ако оставимо по страни закључке теорије рецепције по којима се квалитет у књижевности не постиже испуњавањем, већ, напротив, пробијањем читалачких очекивања, односно иновативност се постиже померањем граница (Jauss 1978), питање је како уопште можемо са сигурношћу знати шта чини читалачки укус младих. Са друге стране, млади читалац нема довољно изграђено читалачко искуство, нити у довољној мери васпитан и однегован естетски укуси и мерила. Васпитање естетског „чула“ постиже се искључиво чином читања, формирањем читалачког искуства и сусретима, постепено све сложенијим и захтевнијим текстовима.

Истраживања или анкете у ученичкој популацији могу нам дати корисне податке; могу нам помоћи и закључци библиотекара у одгонетању природе младог читаоца, а пре свега награде које додељују сама деца читаоци. За то има неколико примера: награду „Доситејево перо“, додељује дечји жири састављен од преко две стотине ученика четрнаест основних школа у Београду; такође, Дечји жири додељује награду „Добро дрво“ на Фестивалу еколошког позоришта за децу и младе у Бачкој Паланци; Дечји жири Фестивала за децу и младе професионалних позоришта Србије додељује награду „Мали Јоаким“. Тиме се враћамо на почетни парадокс: адултоцентричност истовремено и јесте и није потребна у посредовању књижевног текста и младе публике.

Ова питања добро је разумео Јован Љуштановић (1954–2019), вероватно најзначајнији проучавалац књижевности за децу с краја XX и првих деценија XXI века.¹² Својим теоријским и интерпретативним делима, као и вишедеценијским уређивањем часописа *Детињство* (1997–2019) отворио је простор, охрабрио и менторисао више генерација нових проучавалаца.

Колико год су проучаваоци друге половине прошлог века допринели установљавању и развоју ове научне области, у највећој мери полазили су од идеје о универзалности детињства.

¹¹ „Хоћу, наиме, да начиним некакав, ако је могућно безболан, мост између Чика Јовиног *Гаше* и *Ђулића*, да их одведем у свет поезије кроз неку мало слободнију метафору, кроз неки ту и тамо мало компликованији подтекст и поруку, кроз разломљен стих (нека и на то навикну) а надасве (...) да мало ударим у емотивне жице (...) Да не гњавим – рачунам с том пилетином у дечацима и девојчицама и апелујем на њу“ (Антић, у: Поповић 2000: 58).

¹² „Његове активности за развој науке о књижевности за децу биле су вишеструке: осветљавање феномена антропологије детињства; дефинисање специфичне позиције ове књижевне науке; целовито испитивање развоја теоријске мисли; сачињавање историјске поетике поезије и прозе за децу; вредновање достигнућа појединих ауторских опуса, њихових домета и особености. Вредносни суд Јована Љуштановића имао је вишеструки утицај у културној политици коју је водио: у процени нове књижевне продукције у критикама, приказима, учешћу у књижевним жиријима; уређивању јединог научног часописа у Србији посвећеном овом пољу књижевности; формулисању новог концепта Саветовања Змајевих дечјих игара; бризи о научном подмлатку“ (Опачић 2020).

Суочен са чињеницом да полазиште тумачења књижевних дела за децу умногоме почива на самоподразумевајућој, генеричкој, неодређеној представи „општег детета“ ког одликују „чиста“ природа, „заиграни дух“, пријемчивост за хумор и сл.¹³ Љуштановић закључује: „Нико од историчара не проблематизује до краја питање: шта је то дете као реципијент“ (Љуштановић 2021). Монографија о теоријској мисли о књижевности за децу из окриља Змајевих дечјих игара, под називом *Принцеза лута замком*, коју је саставио и приредио (Љуштановић 2009а) заснована је на дилемама и апоријама са којима се суочавао и покушавао да их разреши:

Најопштији културни и цивилизацијски статус детињства зрцали (се) час у антропологији час у теорији књижевности. Због тога се (...) међусобно тешко разликују теорија једне књижевне области која претендује да буде *corpus separatum* и општа антропологија детињства. (...) вредносни систем књижевности за децу није сводив на аксиолошке постулате „књижевности за одрасле“ (Љуштановић 2009а: 9–10).

„Вишеструка нехомогеност“ овог књижевног поља условљава и могуће приступе који нужно морају бити шири од оквира естетике и науке о књижевности.

Очигледно, књижевност за децу може се критички интерпретирати само ако се укрсти поглед на књижевност као најопштији естетски феномен и општи поглед на детињство, или барем успостави јасан однос према феномену детињства (Љуштановић 2012: 87).

По свом интердисциплинарном приступу Љуштановић је сагласан са Хантовим закључцима. У својим тумачењима користио је истраживања психолога, антрополога, етнолога, социолога, филозофа, културолога, историчара. Наравно да је био свестан ограничења психологије („није кадра да синтетизује хомоген поглед на детињство“ – Љуштановић 2009а: 10), па и свих других дисциплина, али и недостатности књижевнонаучних теорија да објасне специфичности овог књижевно-друштвено-културног поља.

Покушао је да природу овог поља истражи кроз однос књижевности за децу и мита и ту тему је продубљивао годинама, од рада „Књижевност за децу и мит“ из 1990. (Љуштановић 2004) до „Књижевност за децу и детињство као време иницијације“ (2021). Љуштановић је детињство доживљавао као транзициони период испуњен иницијацијама, самим тим као својеврстан мит о постању: „Прича о детињству је увек, или скоро увек, у извесној мери прича о постању“ (Љуштановић 2021). Ово књижевно поље, наводи аутор, дуго је сматрано „инструментом којим се постижу ванкњижевни циљеви“, па је његова историја бурни и противречни процес еманципације одутиларног модернизма (Љуштановић 2004: 26), али „у служби одређених културних потреба одраслих“ (Исто: 30). Детињство као аутономно а не припремно доба заправо је „нови митски образац настао укрштањем старог митског обрасца о великој антиципацији и модернистичког култа индивидуализма“ (Исто: 18).¹⁴ У свом *Увод у у дјечју књижевност* Ново Вуковић (Vuković 1996) указује на постојање различитих узрасних, донекле и родних читалачких идентитета. Он успоставља типологију читалачких афинитета у односу на узрасне, то јест језичке и когнитивне моћи реципијената, издвајајући специфичне мотиве, теме, стилске поступке и жанрове који погодују конкретним узрастима. Вуковић такође указује и на родно раслојавање у односу на читалачке преференце у школском узрасту – али своју класификацију, по Љуштановићевом мишљењу, умногоме врши у односу на „опште дете“.¹⁵

Наука о књижевности за децу у проширеном пољу

И поред уводне тезе о позицији науке о књижевности за децу између маргине и средишта, неке околности указују да она ипак постаје видљивија у систему културе. О томе сведочи чињеница

¹³ „Проучавање књижевности за децу у различитим културама јединствено је по приказивању детета као постојећег ентитета, иако се тај постојећи ентитет различито доживљава у оквиру различитих култура – и у оквиру једне исте културе“ (Лесник Оберстајн 2013: 34).

¹⁴ Љуштановић се у образложењу позива на Аријесову мисао о социјалној сепарацији детета у модерном европском друштву која води „антрополошкој канонизацији детињства“ (Исто).

¹⁵ Љуштановић је у бројним радовима и монографијама писао о развоју теоријске мисли о књижевности за децу, у шта спадају и радови о значајним проучаваоцима друге половине прошлог века, између осталог о Слободану Ж. Марковићу (Љуштановић 2012в), Нову Вуковићу и другима. Код Вуковића, рецимо, уочава значајна померања у тумачењу фантастике, ослоњеном на модерне европске теорије (*Иза граница могућег*, 1979).

да је у своје пројекте и издања укључују најрелевантније културне и научне институције: *Антологија књижевности за децу* уврштена је у издавачки план *Десет векова српске књижевности* Матице српске (Опачић 2018), циклус округлих столова САНУ *Српска књижевност данас* резултирао је и зборником *Српска књижевност за децу данас* (Вуксановић 2017). Ту је, затим, и први циклус предавања одржан у Коларчевој народној задужбини у Београду а посвећен овој области, под насловом *Видови модернитета српске књижевности за децу* (2020).

Саветовања Змајевих дечјих игара у XXI веку посвећивана су актуелним питањима и савременим научним приступима. Спектар изучаваних проблема засниван је на одређивању позиције савремене науке о књижевности за децу (*Књижевност за децу између културног средишта и маргине*, 2015), изучавању флуидности њених граница и категоријама времена и идентитета (о узрасним идентитетима 2011; *Књижевност за децу и време* 2017; *Субјекти, ликови и идентитети у књижевности за децу* 2018), истраживању интермедијалности (2014), хибридности (*Границе, прекорачења и хибридне форме у књижевности за децу*, 2019), као и одређивању на одређене научне дискурсе – родни, имаголошки, постколонијални, идеолошки (*Књижевност за децу у родној перспективи*, 2012; имаголошки приступ – *Представе о другима и другачијима у књижевности за децу*, 2013; *Књижевност за децу и идеологија*, 2016). Последња тема Саветовања коју је Љуштановић као уредник зацртао била је усмерена на културноисторијски контекст, тј. изучавање постјугословенске епохе (*Пост југословенска књижевност за децу – континуитети и дисконтинуитети* 2020).¹⁶ Тематски бројеви *Детињства* у другој деценији XXI века тиме формирају својеврстан преглед савремених токова у науци о књижевности за децу. Корисно је споменути и издавачке едиције различитих научних институција којима се развија научна мисао: четвортомну едицију научних зборника *Поетика српске књижевности за децу* Учитељског факултета у Београду,¹⁷ едицију научних зборника *Књижевност за децу у науци и настави* Факултета педагошких наука у Јагодини (Јовановић, Росић 2014; Јовановић, Илић 2018; Чутира, Димитријевић 2020), едицију *Књижевност за децу* и њена улога у васпитању и образовању деце школског / предшколског узраста (Денић 2012; Денић 2013) Учитељског факултета у Врању, научне зборнике Института за књижевност и уметност, Задужбине „Десанка Максимовић“, Педагошког факултета у Ужицу, посвећене књижевним опусима Десанке Максимовић (Шеатовић, Опачић 2019), Моша Одаловића (Опачић, Станишић 2018), Љубивоја Ршумовића (Маринковић, Костић 2019) и других. Уз појединачне научне монографије ове едиције значајне су за обликовање токова савремене науке о књижевности за децу и младе.

Данашње проучавање ове области грана се у више рукаваца: праћење теоријске мисли о књижевности за децу; испитивање нових феномена у књижевности; примена нових метода; процеси реканонизације у контексту појединачних ауторских опуса или жанровских подручја. Оно је засновано на свести о проширеном пољу у којем егзистира модерна књижевност. То се једнако односи на хибридну, интермедијалну природу књижевног текста (визуелна поезија, стрип и блог као интегрални део текста; виртуелни текст, релација текста и видео-игре и сл.), на двојно присуство између високе и забавне књижевности, однос жанровске књижевности и књижевности за децу, проширено разумевање узрасних критеријума, као и „препоручених“ и „непрепоручених“ тема које се сматрају удаљеним од читалачког искуства (нпр. метафизичка значења мисаоне поезије, филозофски дискурс¹⁸).

Током своје историје књижевност за децу била је проглашавана *примењеном*, односно *припремно* врстом књижевности која не поседује естетску вредност, превасходно због своје везаности за узраст (Поповић 1904; Кроче у: Данојлић 2004). Ситуација се радикално мења прво у међуратном периоду (в. Љуштановић 2012), а затим крајем 50-их и током 60-их година прошлог века. У борби за естетску аутономност поезије за децу Бранко Миљковић (Миљковић 1955), Милован Данојлић (Данојлић 2004), Данило Киш (Киш 1960)¹⁹ и други покушали су да превазиђу узрасну

¹⁶ Тема је усвојена на крају Саветовања 2019. а Јован Љуштановић је преминуо на јесен исте године.

¹⁷ Душан Радовић и развој модерне српске књижевности (Јовановић и др. 2008); *Бунтовници и сањари – књижевно дело Гроздане Олујић за децу и младе* (Јовановић и др. 2010); *Приповедач урбане меланхолије – књижевно дело Моме Капора* (Јовановић и др. 2012) и *Поезија као завичај: поетика Григора Витеза* (Јовановић и др. 2015).

¹⁸ Нека од прокламативно непожељних тематских подручја – смрт, траума, болест, тамна слика света, па и еротско – одувек су присутна у овом књижевном корпусу.

¹⁹ Данило Киш у тексту „Дечје – као маска: нова књига стихова Милована Данојлића“ (1960) указује на *дупло дно* наивне књижевности

одредницу трансформишући *дечје* у *наивно*, тј. у специфични чулни, очуђени доживљај света (на пример, Киш истиче како је Данојлићева поезија за децу „пре једна поезија sui generis неголи поезија за децу у правом смислу те речи“ – Киш 1960). Термин *наивна песма* и касније сковани аналогни термин *наивна прича* (Пијановић 2005) подразумева својеврсну детињастост у и изван детињства: „Детињство је, захваљујући новом статусу, од ознаке за човеково животно доба, постало ознака за посебну врсту „менталитета“ и посебан идентитетски аспект“ (Љуштановић 2021). Измењена свест о феномену наивног, па самим тим, и проширено поље књижевног текста за децу и младе доводи до формирања корпуса типичног по тзв. *дуплом дну*, тематици и доживљају света која различитим равнима текста корелира са младим и одраслим читаоцима (в. Хамовић 2015; Љуштановић 2011; 2021; Опачић 2019). Савремена поезија краја XX и у XXI веку сведочи како млади читалац није „прогнанник из метафизичког“ а метафизичка раван певања откључава се кроз задржавање везе са непосредним животним искуством.

Зато су честа нова читања књижевне традиције, тежња ка осветљавању мање познатих или признатих аутора и покушају њихове реканонизације. Поменимо само неке примере: Панић Мараш открива песме за децу Владислава Петковића Диса (Панић Мараш 2019); Шаранчић Чутура пише студију о месту и значају Данице Бандић (Шаранчић Чутура 2018); Хамовић истражује место и значај Бране Цветковића (Хамовић 2015).

Приметан је интерес истраживача за испитивање научног развоја и, уопште, начина рецепције књижевности за децу у прошлим епохама. Иако су се сви аутори које ћемо поменути најчешће бочно и узгред одређивали у односу на поезију за децу и детињство, савремени теоретичари сматрају да су тиме поступно моделоване различите представе о феномену детињства, из чега израста њен поетички и теоријски развој од XIX века, преко модерничке и авангардне епохе до друге половине прошлог века. О томе сведоче радови о ставовима књижевника и критичара из XIX века: Бранка Радичевића (Љуштановић 2021), Лазе Костића (Љуштановић 2012 б; Јашовић 2008), Дучића (Шаранчић Чутура 2015); Љубомира Недића и Богдана Поповића (Љуштановић 2012); затим аутора међуратне књижевности: Милоша Црњанског (Шаранчић Чутура 2015), Марка Ристића (Љуштановић 2012), Момчила Настасијевића (Шаранчић Чутура 2019), Ива Андрића, Исидоре Секулић (Шаранчић Чутура 2015; 2015а) – и модернизма из друге половине XX века: о критичкој мисли Вељка Петровића (Шаранчић Чутура 2002), Бранка Миљковића (Шаранчић Чутура 2014), Боре Ћосића (Хамовић 2015; Панић Мараш 2019), Милана Пражића (Хамовић 2015), Миодрага Павловића, Љубомира Симовића (Љуштановић 2012; Шаранчић Чутура 2015) и других.

Треба указати на неке монографије у којима се прати установљавање и развој духа модерности у српској књижевности за децу. Хамовић испитује авангардистички концепт детињства (код Давича, Винавера, Милана Дединца) и његове рефлексе у књижевности друге половине прошлог века: Радовићево стваралаштво у светлу авангарде, Данојлићев концепт наивне песме, певање о детињству Рајка Петрова Нога и сл.) (Хамовић 2015; Хамовић 2018). У капиталној књизи за изучавање модерне књижевности за децу *Брисање лава – поетика модерног и српска поезија за децу од 1951. до 1971.* (Љуштановић 2009) аутор прати развој српске поезије за децу у социјализму, те показује на који начин се она ослобађала од строге идеолошке контроле (често заклањајући се штитом фантастике и Вучовим реномеом у култури) и освајала естетску аутономност; сачињавајући темељну студију не само о модерној поетици, већ и о позицији књижевности у епохи социјализма. Циљ монографије Панић Мараш је такође испитивање путева модерничке мисли и литературе, издвајајући значај антологије Боре Ћосића *Дечја поезија српска* (1965) а својим разматрањима покрива и постмодерничку поетику (књигу *Невидљиво огледало* Милорада Павића) (Панић Мараш 2019).

Из наведених података јасно је да није тачна предрасуда о томе да су дела књижевности за децу лишена *идеолошке равни* само зато што се обраћају најмлађима. Идеолошки дискурси настају управо из уверења о важности утицаја на формирање појединца у складу с вредносним системом заједнице. Уткане су различите равни књижевног текста (у обликовању ликова, завршетку радње,

и релативизује подвајање *дечјег* и *недечјег* песничства, истичући, као прикладније, појмове *наивна песма* и *дете-песма*. Релативизовање дечјег и недечјег остварује се тврђом да је Данојлићева поезија „пре једна поезија sui generis неголи поезија за децу у правом смислу те речи“ (Исто).

вредносним коментарима приповедача, језичким особеностима итд. – више о томе у: Stephens 1992; Опачић 2019). Истраживање идеолошког дискурса у текстовима за децу бави се стога откривањем пристрасности или отклона у односу на одређене појаве и читавањем стереотипних представа; у вези са начином приказивања маргинализованих друштвених група (жена и деце, одређених етничитета или социјалних слојева), промовисања пожељног понашања или важећих друштвених вредности. Зато је истраживање идеолошког дискурса прилично заступљено у радовима из XXI века и спроведено је на различитим корпусима: у поезији социјалистичке епохе (Љуштановић 2009), у сликовници (Мијић Немет 2016), у драмској књижевности за децу (Млађеновић 2017), у периодици монархистичког доба и социјалистичкој епохи (Опачић 2019).

Посебан интерес круга истраживача усмерен је на *родна* и *феминистичка читања* књижевности за децу. Она су посебно усредсређена на питања вредновања и канонизације, испитивањем видљивости списатељица у српској и регионалној култури, књижевности и образовању (то, по правилу, подразумева указивање на њихову маргинализованост у историји књижевности и школским системима). Отуд препознавање родних стеротипа у концепту књижевних награда, у школској лектури, уџбеничкој литератури и историјама књижевности, са циљем превредновања традиције (Стефановић 2012; 2017; Лалатовић 2020; 2021; 2021а). Други значајни аспект овог приступа чини тумачење књижевног текста због указивања на стереотипне представе о положају жена. Из реченог следи да се истраживања предузимају и дијахронијски и синхронијски, критичким читањем савремене књижевне продукције.

Савремена ауторска књижевност у великој мери почива на активирању или ресемантизацији фолклорних образаца, због чега постоји корпус фолклористичких истраживања. Фолклористичким читањима књижевности за децу посвећене су Љиљана Пешикан Љуштановић (монографија *Усмено у писаном*, 2009) и Снежана Шаранчић Чутура (монографије *Нови живот старе приче (усмена књижевност у прози за децу на крају XX века)* 2006; *Фолклорно у простору наивног: усмена књижевност у контексту књижевности за децу* 2017). С друге стране, драмска књижевност за децу (безразложно) спада у најмање осветљене и истражене области стваралаштва. Зато су важне студије о специфичности драме за децу, њеним поетичким, генолошким особеностима и књижевноисторијском развоју. По томе је препознатљив научни рад Миљивоја Млађеновића и његове монографије: *Сценске бајке Александра Поповића*, 2005; *Одлике драмске бајке: преобликовање модела бајке у српској драмској књижевности за децу*, 2009; *У замку замки: драмски потенцијал поезије и прозе за децу*, 2017).

И сама књижевност за децу неретко је сматрана видом жанровске књижевности. У томе је сродна појединачним разумевањима фантастике, која се доживљава и као формулативна литература, али и као књижевно релевантан књижевни вид.²⁰ Када дође до пресека – фантастике за децу, извесно је да се она посматра као двоструко кодирана забавна књижевност,²¹ која је, да ствар буде компликованија, крајем прошлог и у новом веку прерасла у доминантни вид књижевне продукције. „У последње две деценије подручје српске фантастике за децу се продукцијски и жанровски шири - појавили су се нови аутори и нова дела фантастичног карактера која су образовала релевантан фантастичан корпус и сменила дужи период жанровски неиздиференциране прозе“ (Мијић Немет 2021). Посебан круг научника заинтересован је за испитивање фантастике за децу, указивање на њену типологију и установљавање њене књижевне релевантности и легитимитета (Пешикан Љуштановић, Тропин, Мијић Немет, Перић и др.), о чему сведоче студије: *Мотив Аркадије у дечјој књижевности* (Тропин 2016); *Госпођи Алисиној десној нози: огледи о књижевности за децу, Иза Алисиног огледала. Типолошки огледи о фантастичном роману за децу (Пешикан Љуштановић 2012; 2021), Поетичке одлике фантастичног романа за децу у српској књижевности на почетку 21. века* (Мијић Немет 2021). Посебна пажња посвећује се истраживању концепта фантастичног јунака, демонских бића, начинима обликовања хетеротопијског света (као аркадијског или демонског простора, простора искушења и

²⁰ „Фантастика као формулативни приповедни облик превасходно је комерцијални продукт чији успех зависи од предвидљивости и уједначености. Услед тога је формулативни завршетак на фантастичкој скали релативно лак за описивање. (...) За разлику од тога, фантастички модус је сасвим другачији приповедни облик који се, уз помоћ свих литерарних манифестација, бави способношћу имагинације да начини узлет нешто изнад могућег“ (Atteberg 2004:294, прев. З.О.).

²¹ „Мекдоналдско указивање на амбивалентан статус фантастичних текстова као оних који истовремено припадају различитим књижевним системима (и дечјем и одраслом) једна је од најранијих теоријских артикулација специфичности односа између фантастике и књижевности за децу - слободног струјања између дечјег и недечјег фантастичног корпуса“ (Мијић Немет 2021).

сл.), симболици хронотопа, везама натприродног света и света детињства. Фантастика је довољно широко подручје да му се може приступати из разноврсних научних дискурса (постколонијалног, интермедијалног, идеолошког, имаголошког, фолклористичког, екофеминистичког и сл.).

Већ смо указали на важност визуелног наратива у књижевном тексту за децу који је у неким жанровима (сликовница) равноправан или доминантан у односу на језичку раван а у визуелној или сигналистичкој поезији у потпуности гради значење. Из тог разлога истраживачи су заинтересовани за семантику и улогу визуелног језика. Овом феномену може се приступати из различитих позиција: херменеутички, бавећи се начинима читања, „превођења“ илустрације (Тропин 2014); доводећи је у поетички контекст одређене књижевне епохе – посебно изазовно је проучавање колажних илустрација у периоду авангарде, чему је посвећен рад о сарадњи надреалиста Александра Вуча и Душана Матића (Тропин 2015). Визуелни језик може бити условљен жанровским конвенцијама, па Тропин успоставља категорију жанровске илустрације, посматрајући је истовремено и из културолошког обзорја социјалистичке епохе (Тропин 2019).

Питање савремених токова у проучавању књижевности за децу је вишеслојно и дисперзивно. Покушали смо да укажемо у чему се огледа најзначајнија промена у научном поимању детињства и књижевности за децу и младе у XXI веку, уз осврт на све противречности са којима се суочавају истраживачи. Савремена књижевност за децу често превазилази раван текстуалне књиге, не само напоредним постојањем у електронском и папирном облику, већ и својом хибридношћу и кретањем ка новим медијима: визуелном наративу, филму, видео-игри. Због тога и наука о књижевности за децу нужно постаје интердисциплинарна и интермедијална.

Покушали смо да укажемо на неке истраживачке фокусе који се тичу не само опредељења за новију научну методологију, већ и жанровских подручја и феномена. Трудиле смо се да наводимо карактеристичне примере, па је ово истовремено и једна (свакако не и једина) могућа врста пресека у стање савремене српске науке о књижевности.

ЛИТЕРАТУРА

- Антић, Мирослав. Поповић, Радован. *Антић њим самим*. Нови Сад: Прометеј, 2000.
- Attebery, Brian. Fantasy as Mode, Genre, Formula. In: David Sandner Ed. *Fantastic Literature, a Critical Reader*. Praeger, London: Westport, 2004.
- Богдановић, Милан. *Дечја поезија Змајева*. СКГ. књ. 26, 8, 1929, 588–594.
- Вуксановић, Миро (ур.). Српска драмска књижевност данас; *Српска књижевност за децу данас*. *Округли сто Наука и друштво*, св. 6. Нови Сад: САНУ, Огранак САНУ у Новом Саду, 2017, 55–67.
- Vuković, Novo. *Uvod u dječju književnost*. Podgorica: Unireks, 1996.
- Данојлић, Милован. *Наивна песма: огледи о дечјој књижевности*. Београд: ЗУОВ, 2004.
- Денић, Сунчица (ур.). Књижевност за децу и њена улога у васпитању и образовању деце предшколског узраста. Врање: Учитељски факултет, 2012.
- Денић, Сунчица (ур.). Књижевност за децу и њена улога у васпитању и образовању деце школског узраста. Врање: Учитељски факултета, 2013.
- Jauss, H. R. *Teorija recepcije u nauci o književnosti*. Maricki, Dušanka (prir.). Beograd: Nolit, 1978.
- Јашовић, Предраг. Однос Лазе Костића према Змајевој поезији за децу. *Детињство* 1-2 (2008); 34-42.
- Јовановић, Александар и др. (ур.). *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности*. Поетика српске књижевности за децу 1. Београд: Учитељски факултет, 2008.
- Јовановић, Александар и др. (ур.). *Бунтовници и сањари – књижевно дело Гроздане Олујић за децу и младе*. Поетика српске књижевности за децу 2. Београд: Учитељски факултет, 2010.
- Јовановић, Александар и др. (ур.). *Приповедач урбане меланхолије – књижевно дело Моме Капора*. Поетика српске књижевности за децу 3. Београд: Учитељски факултет, 2012.
- Јовановић, Александар и др. (ур.). *Поезија као завичај: поетика Григора Витеза*. Поетика српске књижевности за децу 4. Београд: Учитељски факултет, 2015.
- Јовановић, Виолета; Росић, Тиодор (ур.). *Књижевност за децу у науци и настави*. Јагодина: Факултет педагошких наука у Јагодина, 2014.
- Јовановић, Виолета; Илић, Бранко (ур.). *Књижевност за децу у науци и настави*. Јагодина: Факултет педагошких наука у Јагодина, 2018.
- Киш, Данило. Дечје – као маска: нова књига стихова Милована Данојлића. *НИН*, X: 487 (8. мај 1960), 9.
- Лалатовић, Јелена. Књижевне награде и традиција (женског) адолесцентског романа – ка (пост)југословенском канону. *Детињство* 3 (2020): 60-70.
- Лалатовић, Јелена. Употреба појма омладинска књижевност тридесетих година XX века и савремена књижевноисторијска евалуација књижевности за децу и младе тог периода. *Детињство* 1 (2021): 136-148.
- Лалатовић, Јелена. Феминизам у омладинским часописима: ка историји девојачке културе у Југославији. *Модернизам и авангарда у југословенском контексту*. Београд: ИКУМ, 2021а.
- Лесник Оберстајн, Карин. Основи: шта је књижевност за децу? Шта је детињство.

Питер Хант (ур.). *Тумачење књижевности за децу*. прир. З. Опачић, Београд: Учитељски факултет, 2013.

Љуштановић, Јован. *Црвенкапа грицка вука – студије и есеји о књижевности за децу*. Нови Сад: ДОО Дневник / Змајеве дечје игре, 2004.

Љуштановић, Јован. *Брисање лава – поетика модерног и српска поезија за децу од 1951. до 1971. године*. Нови Сад: Дневник, 2009.

Љуштановић, Јован (прир.). *Принцеза лута замком. Теоријска мисао о књижевности за децу из окриља Змајевих дечјих игара*. Нови Сад: Змајеве дечје игре, 2009а.

Љуштановић, Јован. *Књижевност за децу у огледалу културе*. Нови Сад: Змајеве дечје игре, 2012.

Љуштановић, Јован. Књижевност за децу и детињство као време иницијације. Делић, Лидија (ур.). *Аспекти времена у књижевности: зборник радова*. Београд: ИКУМ, 2012а, 47–64.

Љуштановић, Јован. Идеје просветитељства и дух просвећености у отвореним писмима Јована Јовановића Змаја у *Невену*. Јовићевић, Татјана (ур.). *Традиција просвећености и просвећивања у српској периодици*. Београд: ИКУМ, 2012б, 333–344.

Љуштановић, Јован. О дечјем веку Слободана Ж. Марковића. Денић, Сунчица (ур.). *Књижевност за децу и њена улога у васпитању и образовању деце предшколског узраста*. Тематски зборник. Врање: Учитељски факултет, 2012в, 375–386.

Љуштановић, Јован. *Од Доситеја и Вука до Мирка и Славка – О слици детета и детињства у српској књижевности за децу и српској култури од 19. до 21. века*. Београд: Педагошки музеј, 2021.

Маринковић, Снежана, Костић, Љиљана (ур.). *Књижевно дело Љубивоја Ршумовића*. Ужице: Педагошки факултет, 2019.

Мијић Немет, Ивана. Сликовнице и идеологија. *Детињство 2* (2016): 127-134.

Мијић Немет, Ивана. *Поетичке одлике фантастичног романа за децу у српској књижевности на почетку 21. века*. (докторска дисертација). Нови Сад: Филозофски факултет, 2021.

Миљковић, Бранко. Поезија за децу и осетљиве. *Видици*, III, 15–16, 1955.

Млађеновић, Миливоје. *Одлике драмске бајке: преобликовање модела бајке у српској драмској књижевности за децу*. Нови Сад: Стеријино позорје – Позоришни музеј Војводине, 2009.

Млађеновић, Миливоје. *Сценске бајке Александра Поповића*. Нови Сад: Позоришни музеј Војводине, 2005.

Млађеновић, Миливоје. *У замку замки: драмски потенцијал поезије и прозе за децу*. Сомбор: Педагошки факултет, 2017.

Недић, Љубомир. *Студије из српске књижевности*. Нови Сад: Матица српска / Београд: СКЗ, 1969. (прво издање *Из новије српске лирике, критичке студије Љубомира Недића*, Београд: Штампарија Краљевине Србије, 1893).

Nikolajeva, Maria. *Power, voice and subjectivity in literature for young readers*. New York and London: Routledge, 2010.

Опачић, Зорана. *Антологија књижевности за децу 1-2*. Нови Сад: ИЦ Матице српске, 2018.

Опачић, Зорана, Станишић, Мирјана (ур.). *Поезија Моша Одаловића: зборник радова*. Београд: „Задужбина Десанка Максимовић“ – Народна библиотека Србије, 2018а.

Опачић, Зорана. *(Пре)обликовање детињства*. Београд: Учитељски факултет, 2019.

Опачић, Зорана. После Великог праска – место и значај Јована Љуштановића у проучавању књижевности за децу. *Детињство 3* (2020): 67-83.

Опачић, Зорана; Панић Мараш, Јелена. Књижевност за децу и младе у Србији као школска и академска дисциплина. *Annales Universitatis Paedagogicae Crakoviensis, Didacticam Litterarium 11*, Folia 315., 3/2020, 153-164

Панић Мараш, Јелена. *Певање и приповедање. Путеви модернизма у српској књижевности за децу*. Београд: Учитељски факултет, 2019.

Пешикан Љуштановић, Љиљана. *Усмено у писаном*. Београд: Београдска књига, 2009.

Пешикан Љуштановић, Љиљана. *Госпођи Алисиној десној нози: огледи о књижевности за децу*. Нови Сад: ЗДИ, 2012.

Пешикан Љуштановић, Љиљана. *Иза Алисиног огледала. Типолошки огледи о фантастичном роману за децу*. Андрићград – Вишеград: Андрићев институт, 2021. Пијановић, Петар. Наивна прича. Београд: СКЗ, 2005.

Питер Хант (ур.). *Тумачење књижевности за децу*. Превела Н. Јанковић. Приредила З. Опачић. Београд: Учитељски факултет, 2013.

Поповић, Богдан. *Јован Јовановић Змај*. СКЗ, Београд, књ. XII, бр. 4–5, 16. VI 1904, 929–938; 1.VII 1904, 1000-1014.

Редакција. Уводник. *Детињство*. *Часопис о књижевности за децу 1* (1975): 3-4.

Rose, Jacqueline S. The Case of Peter Pan. The Impossibility of Children's Fiction. in Jenkins, Henry (ed.), *The Children's Culture Reader* (95–109). New York: New York Press, 1998. Stephens, John. *Language and ideology in children's fiction*. New York: Longman, 1992

Стефановић, Јелена. Родни стереотипи у романима о дружинама из лектире за основну школу. *Детињство 1* (2012): 73.81.

Стефановић, Јелена. *Свилена кожа и пилеће срце: родни стереотипи у романима из лектире за основну школу*. Нови Сад: Покрајински завод за равноправност полова, 2017. Тропин, Тијана, Мотив Аркадије у дечјој књижевности. Београд: ИКУМ, 2016.

Тропин, Тијана. Како преводити илустрацију? *Детињство 1* (2014): 3-14.

Тропин, Тијана. Крава носи два шешира: илустрације поема за децу Александра Вуча између надреализма и соцреализма. Јовић, Бојан, Новаковић, Јелена, Тодоровић, Предраг (ур.). *Авангарда: од даде до надреализма*. Београд: ИКУМ – Музеј савремене уметности, 2015.

Тропин, Тијана. Пипци и ракете: развој научнофантастичне илустрације у српској периодици за децу и омладину југословенског периода, на примеру Политикиног забавника. Бараћ, Станислава; Тропин, Тијана (ур.). *Часописи за децу: југословенско наслеђе (1918-1991)*. Београд: ИКУМ, 421-436.

Ђосић, Бора. Дечја поезија српска. Нови Сад: Матица српска; Београд: СКЗ, 1965.

Чутура, Илијана; Димитријевић, Маја (ур.). *Књижевност за децу у науци и настави*. Јагодина: Факултет педагошких наука у Јагодина, 2020.

Хамовић, Валентина. *Непрекидно детињство*. Нови Сад: Змајеве дечје игре, 2015.

Хамовић, Валентина. *Поетика чистог даха: наивна књижевност Милована Данојлића*. Београд: Службени гласник, 2018.

Шаранчић Чутура, Снежана. Критичка мисао Вељка Петровића о књижевности за децу. *Детињство* 3-4 (2002): 37-44.

Шаранчић Чутура, Снежана. Нови живот старе приче (усмена књижевност у прози за децу на крају XX века). Нови Сад: Змајеве дечје игре, 2006.

Шаранчић, Чутура, Снежана. Критичка мисао Бранка Миљковића о песништву за децу и осетљиве. Књижевна историја 154 (2014): 899-918.

Шаранчић, Чутура, Снежана. Есејистичке маргиналије или прилози обликовању једне песничке парадигме? (Ј. Дучић, М. Црњански, В. Петровић, И. Андрић, М. Павловић и Љ. Симовић о поезији за децу Ј. Ј. Змаја). *Детињство* 1 (2015): 57-67.

Шаранчић, Чутура, Снежана. Од успаванке до убода у срце. Жупанчичев Цицибан у читању Исидоре Секулић. *Philological studies*. 2 (2015a): 487-501.

Шаранчић Чутура, Снежана. *Фолклорно у простору наивног: усмена књижевност у контексту књижевности за децу*. Сомбор: Педагошки факултет у Сомбору, 2017.

Шаранчић, Чутура, Снежана. Даница Бандић: фуснота, пасус или поглавље српске књижевности за децу? Питања пре одговора. *Детињство* 4 (2018): 3-24.

Шаранчић, Чутура, Снежана. *Осврт на дете, детињско, наивно у есејима и белешкама Момчила Настасијевића*. Зборник Матице српске за књижевност и језик. 2 (2019): 463-481.

Шеатовић, Светлана, Опачић, Зорана (ур.). *Песнички завичај Десанке Максимовић*. Београд: ИКУМ – Задужбина „Десанка Максимовић“ – Требиње: Дучићеве вечери поезије, 2019.

Шевић, Милан. *Дечја књижевност српска: оглед историјског прегледа*. Нови Сад: „Натошевић“, 1911.

Zorana OPACIC

University of Belgrade

Teacher Education Faculty

Republic of Serbia

CONTEMPORARY TRENDS IN CHILDRENS AND YOUNG ADULT LITERATURE SCIENCE

Summary: In this paper we have dealt with the indication of the contradictions facing the study of children and young adult literature, as well as in position between the center and margins that this branch of science on literature occupies. We determined the most significant changes in scientific approaches to childhood in the 21st century. Contemporary children's literature exists in an extended field and often comes out of a flat text book, with their hybridity, border crossing and movement towards new media: visual narrative, film, video game. Therefore, the science of children and young adult literature becomes interdisciplinary and intermediate. The work of Jovan Ljuštanović, probably the most important figure in the study of this scientific field in the 21st century affected its direction. We pointed out some characteristic research focuses that concern not only commitments for a newer scientific methodology, but also for genre areas and phenomena. We compose one (certainly not the only) possible type of cross-sections of the state of modern Serbian science on literature.

Key words: childhood phenomena, interdisciplinarity, intermedia, Jovan Ljuštanović, study of marginal genres, new readings and literary methods